

Franjo
Frančič

Vice

(drama)

OSEBE:

1. POGREBEC
2. POGREBEC
- GOSPA
- MLADENKA
1. GOVORNIK
2. GOVORNIK
- GOSPOD
- ANGEL
- ŽALUJOČI OSTALI

Čas: zdajšnjost

Kraj: pokopališče

1. prizor

Pokopališče. Rože, križi, sveče. 1. in 2. pogrebec kopljeta jamo. Steklenica vina, lopata, zemlja. Koplje 1. pogrebec, drugi pije, se izmenjujeta.

1. POGREBEC: Sranje, zemlja postaja vse bolj težka in ilovnata. Do pol metra še gre, nato pa lahko riješ kot krt.
2. POGREBEC: Saj, če ne mislijo zvišat plač, potem se naj sladko jebejo, se raje vrnem k zidarjem!
1. POGREBEC: Saj veš, se ne upam nikomur povedat, kje in kaj delam. Te postrani gledajo, kot da jim kaj hočeš, še rundo pijače ne plačajo, kot da se me bojijo.
2. POGREBEC: Ne vem kako to, samo ljudje se nočejo zažigat, pa je tako higienično, hitro.
1. POGREBEC: Je že tako, da vsak hoče, da bi kaj ostalo od njega. Pa poglej (*udari z lopato*), samo prhke kosti, o lesu ne duha ne sluha. Pa je bila včasih res dobra hrastovina.
2. POGREBEC: Se spomnim, ko je začel delat krematorij, madona je smrdelo po vsem okolišu po zažganem mesu.
1. POGREBEC (*se reži*): Saj prvega niso do kraja zažigali, je bil samo malo popečen, kot kokoška na žaru, ga je bilo treba peljat v Gradec.
2. POGREBEC (*se smeje*): Ja, plinske šobe niso delale, ha, ha, še potem so ostajale najlon srajce, ne cele, samo kosi, pepel so si pa sposojali pri komunali. (*kratka pavza, pijeta, pričneta malicat*)
2. POGREBEC: Gobcajo o Evropi, pa si ga drkajo, nam pa ne morejo zrihtat niti malega bagerčka, da se ne bi na roko jebali.
1. POGREBEC: Samo ti povem, roka je le roka, poglej, kje bi pa bager kopal, saj zmanjkuje prostora, saj jih kmalu ne bo več kje zakopat.

2. POGREBEC: Daj, daj, se bodo že znašli, vedno so se. Poglej samo te stare grobnice na starem delu britofa, sam marmor, kvadratura pa večja od moje garsonjere, kjer živimo štirje.
1. POGREBEC: Dost nakladanja, do treh je treba skopat to luknjo in še eno za budžovana. *(se spet lotita dela)*
2. POGREBEC: Ja, ta bi si najraje napeljal noter centralno, položil ploščice pa barvno TV, če bi mogel.
1. POGREBEC: A so tistega socialca danes zagrebli?
2. POGREBEC *(kar skoči)*: Madona sveta, saj ga imava midva, čisto sem pozabil, pejva, hitro se preobleč.
1. POGREBEC *(nonšalantno)*: Veš kaj, za tistega ščurka se ne splača niti en špricer, kaj šele, da bi se preoblačila.
2. POGREBEC: Dajva, zmigajva se. *(odhajata)*
1. POGREBEC: Madona pa še ti socialci, same pizdarije so z njimi. *(se zgubita med grobovi)*

2. prizor

Gospa se približa sosednjemu grobu, kjer počiva njen mož. Prinaša rože in svečko, ima grebljico za pesek itd. Živo se meni s pokojnikom. Ureja grob in pogleduje na vse strani, kot bi se hkrati bala, da jo kdo vidi in sliši, obenem pa si to želi.

GOSPA *(v presledkih, vibrira v višini glasu)*: No, vidiš, pa sem spet tu . . . kar poglej, je že blizu tebe nova gomila, je spet nekdo umrl . . . ja, ja, zdaj bodo kmalu prišli do zida, potem pa ne vem, kje jih bodo pokopavali . . . a vidiš, kako lepe hortenzije sem ti prinesla, pravkar natrgane, na našem vrtu, ki ti je bil tako pri srcu . . . saj, ne bi ti bilo treba biti tu, če bi bil mene poslušal, če bi bolj zdravo živel, pa nisi hotel, vse po svoje, trma kozaška . . . saj, da boš vedel, ti velikokrat zavidam, je tak kaos tu gori, taka zmešnjava, da si želim biti čimprej ob tebi . . . samo, da veš, jaz sem čakala na čas, ko boš šel v penzijo. Govorila sem si: Potrpi še malo, ko gre v penzijo, se bo moral spremeniti, čas bo imel, tudi zate, vse bosta nadomestila . . . ej, pa ni šlo, življenje obrača, usoda obrne . . . samo če bi bil mene poslušal, bi bil še živel. Toliko cigaret pa piva, saj bi se še drevo posušilo . . . da pa ne boš mislil, odkar te ni, si pri Novakovih spet vse dovolijo, po dvakrat na teden se tepejo, tako da hodi policija v našo hišo . . . no, vidiš, veliko ti je prihranjeno . . . samo nekaj ti povem: ko gledam vse te srečne upokoјence, ki potujejo okoli, kako se fino imajo, jim zavidam, tako bi lahko tudi midva, bi šla na romanja v Lurd pa v Rim, saj sem si ga tako želela videt, pa ne bo nič, sama ne grem . . . veš, tako mislim, koliko sva zamudila, če tako pogledam, saj je bilo veliko lepega in dobrega, saj ni bilo vse slabo . . . čeprav si bil včasih zelo žleht, do konca, si rekel, prej bom umrl, res si, boš v dveh tednih pozabila name, plevel bo rasel na mojem grobu, pa poglej, imaš najlepši

grob, v jeseni posadim še krizanteme, mačehe lepo kažejo, pa nov pesek sem navozila... ti pa si bil do mene včasih tako grob in grd, pa sem ti samo dobro hotela. Če bi me bil poslušal, bi bil še zdaj živ... ob nedeljah bi lahko poslušala mašo po radiu ali pa šla vsaj na Brezje, če ne že v Rim, saj... tako pa... (*ureja, zaliva, prižge svečo*) Grem, konec tedna spet pridem, ko bi ti vedel, kako težko mi je (*jokca*), brez tebe, kako te pogrešam, pa saj... (*se odpravi med grobovi*)

3. prizor

Socialni pogreb. Dopoldne. Nič rož, nič žalujočih, samo majhna krsta z zrezanim mesom iz obdukcije, taka, da jo 1. pogrebec nosi pod pazduho. Vseeno zastava in tabla z napisom pokojnikovega imena.

1. POGREBEC: Vidiš, tale ščurek gre na zadnjo pot kar sam, niti enega samega klošarja ni za pogrebom.
2. POGREBEC: Pa kaj, saj ni scen, nazadnje so bili trije, so se ga na grobu tako nažrli, da sta dva padla v jamo.
1. POGREBEC: Saj, s temi socialci so sami problemi, če ne bi imeli grobov, bi jih lepo skurili, pa amen, pa nič sranja! Tako pa jim na Zavodu za obdukcijo poberejo nekaj zanimivih organov za kompot, da imajo študentje medicine zabavo, pa jim plačajo tole krstico.
2. POGREBEC: Ja, po svoje je kar lepo urejeno, vsi imajo korist, njemu je pa tako vseeno, kot vsem.
1. POGREBEC: Pa ti povem, kako so tega razrezali na kose, vse so mu pobrali, niti deset kil ne vaga skupaj z lesom.
(*prideta do jame, položita krsto vanjo, zastava, nič obreda, že zasipavata in počasi pijeta*)
2. POGREBEC: Mene to nič ne moti, kakor živiš, tako se stegneš. Kaj imava še danes?
1. POGREBEC: Saj sem ti že rekel, ob treh enega povprečneža, ob štirih tisto veliko živino.
2. POGREBEC: Je bil tardeč?
1. POGREBEC: Pojma nimam, bomo videli, moram pogledat na program. Saj veš, da tardeči, če niso borci, nimajo več tako velikih cirkusov.
2. POGREBEC: Bomo imeli pa zdaj zato večje cirkuse s tabelimi.
1. POGREBEC: Veš kaj, mene politika nič ne zanima, važno je, da midva lepo opraviva svoje delo, pa basta.
2. POGREBEC: Kaj za taveliko živino naredim dva trideset ali dva petdeset?
1. POGREBEC: Dva trideset bo dovolj.
(*zasuje, namestita napis, si privoščita zasluženi počitek*)
2. POGREBEC: Pa smo še enega dol dali, na lepše.
1. POGREBEC: Samo jaz ti odkrito povem, da grem na upravo, tri na dan bova še, samo ne za enake solde, madona, da ne!

2. POGREBEC: Prav imaš, veš, da sem s tabo.
1. POGREBEC: Kurac si! Tam gor se pa ne upaš nič reč!
2. POGREBEC: Pa se ja ne bova kregala, spijva ga še malo.
1. POGREBEC: Samo preveč se ga ne smeva nabasat, da ne bo škandala.
2. POGREBEC: Kje pa, saj sva profesionalca.
1. POGREBEC: Kurca pa taka profesionalca, za tak beden denar. *(se odmajeta med grobovi in živahno klepetata)*

4.

prizor

Na isti grob, kjer je prej meditirala gospa, se zdaj pripodi mladenka. Tudi ona nosi šopek in svečo.

MLADENKA *(živčno, glasno)*: No, vidim, da sveča že gori, je bila že tukaj, me je spet prehitela pri tebi, kot vedno, večša stara! *(ugasne njeno svečo in prižge svojo)* Zmeraj, kadar pridem k tebi, me popade bes, strela, res si se lepo zmazal, ni kaj, kot vedno! *(nervozno ureja grob)* Pa si mi govoril: Mogoče res ne bom dolgo, samo penzija bo zate in za tamalega. Pa si se prej stegnil, penzijo ima pa zdaj ona! Koza, da sem ti verjela, kako se boš ločil, da ti bo zmanjkalo moči, da boš raje pri meni, koza trapasta! Kaj vse si mi obljubljal, pa nisi storil nič drugega, kot da si mi namigal otročka. Zdaj pa imam, kar sem si zaslužila. *(kratka pavza)* Samo povem ti, če bi se zdaj vrnil, bi bilo drugače, bi te že znala potisnit ob steno, bi takoj pustil tastaro, se oženil z mano, posebno ko bi videl otročka. Samo kaj naj zdaj, zdaj lahko samo stokam, kaj mi ostane drugega. Pa si govoril: Če umrem prej, nikogar ne bo, ki bo prižigal sveče na mojem grobu, pa vidiš sedaj, vsak teden pridem, prav vsak teden. Kaj vse si obljubljal, da bova šla v Benetke pa v Rim pa ne vem kam še. Saj si znal biti dober, samo tudi zviti in hudoben! *(kratka pavza)* Kar je, je. Drugega nimam, da veš, pa bi me marsikdo maral. No, naslednji teden spet pridem, posadim marjetice, ne to ščavje! *(vzame hortenzije iz vaze in jih vrže na smeti, vihravo odide med grobovi)*

5.

prizor

Pokopavajo povprečneža. Malo žalujočih, malo vincev, rož, sveč, nič govornikov, zborčka. Sprevod je tih, obred civilen, hiter, serijski. Pogrebna delavca potiskata voziček s krsto. V prvi vrsti gredo žalujoča žena, hčerka in sin. Hči je v sredini. Kot da pada dež, sivina, žalost.

1. POGREBEC: Mater, še na vozičku je težek.
 2. POGREBEC: Pssst, te lahko slišijo!
- ŽALUJOČA HČERKA *(kriči)*: O, moj oči, moj dragi oči, zakaj si odšel, moj oči, moj dragi oči!

(Mati in brat jo tesno oklepata, procesija se počasi pomika proti grobu, zadnji par prav nič ne žaluje, neslišno se hihita, šali)

2. POGREBEC: Daj, porini že no, zaboga svetega!

1. POGREBEC: Saj sem ti rekel, da je težak ko vol.

(iz ozadja nekdo miri: pssst!)

ŽALUJOČA HČERKA *(kriči)*: O, moj oči, moj dragi oči, kaj bom brez tebe, oči moj, moj dragi oči!

(se počasi bližajo grobu, rahlo prši)

2. POGREBEC *(jezno)*: A se boš že zmigal, a ne?

1. POGREBEC *(v enakem tonu)*: Tudi ti porini!

(glas iz ozadja: Kaj se to pravi, mir!)

ŽALUJOČA HČERKA *(stopnjevano kriči)*: Oči moj, moj dragi oči! Ne, ne odidi, oči moj, dragi oči moj!

(pridejo do groba, pogrebca spuščata krsto po vrvi, malo vinjena, tako da krsta pade in topo odmeva. Žalujoči se nasimljajo, dež, ožji sorodniki vržejo prve grude zemlje na les, nato vsi drugi)

ŽALUJOČA HČERKA *(krik)*: Oči moj, ne! Oči moj, moj oči!

(se iztrga iz rok brata in mame, nehote zdrsne in nerodno pade v jamo na krsto in se hudo udari)

ŽALUJOČA HČERKA *(kriči iz jame)*: O, moja noga, moja noga, oči moj, prekleto, moja noga, pomagajte, o, moja noga!

(večina žalujočih se reži, pogrebca jo s težavo vlečeta iz jame, kaos, smeh, prerivanje, govorice, pogrebca jo naložita na voziček, kjer je bila prej krsta, in odpeljeta skupaj s sprevedom, ki jim veselo razpoložen sledi)

ŽALUJOČA HČERKA *(javka)*: O, moja noga, zlomila sem si jo, o oči moj, o moja noga, moja noga ...!

(čudna, groteskna procesija se izgubi med grobovi, med govoričenjem, prvimi šalami, medtem pa voziček cvili)

6.

prizor

Pogrebca zasipavata sveži grob, vmes pijeta.

1. POGREBEC: A si videl to sceno, da bi se človek posral od smeha?

2. POGREBEC: Je že v redu. Če pa misliš ti od zdaj naprej samo stat ob vozičku, bom raje sam fural!

1. POGREBEC: Pa saj sem ti rekel, da je bil težak dva centa, pa še koles nisva že dolgo podmazala.

2. POGREBEC: In jih tudi ne bova! Dokler nama ne zvišajo mezde! Pa naj vsa kolesa odpadejo, naj vse krste popadajo!

(pijeta in mečeta zemljo)

2. POGREBEC: Nekaj ti povem, mi bi morali imeti benificiran delovni staž! Nihče ne vpraša, kako trpi psiha pri našem delu?

1. POGREBEC: Ah, daj ga srat! Kakšna psiha. Vzemi novo flašo iz torbe. *(vzame, odpre, pije)*

2. POGREBEC *(trmasto)*: Pa, če ti rečem! Saj sva kot rudarja, pa še te

scene! (*oponaša*) Moja noga, moj oči, moj oči, moja noga! Madona, ljudje niti ob pogrebi nimajo nobene kulture več!

1. POGREBEC (*pije*): To je res, kaj? Meni se sladko jebe, še enega imava za danes, potem je konec šihta.

(*se prestavita k drugi jami, ki jo je treba poglobiti*)

1. POGREBEC: Jaz sem naredil na mero dva trideset, bo že dovolj, mora bit!

2. POGREBEC (*vidno pijano*): Meni je že vseeno, poln kufer imam vsega! Jutri bom šel na upravo, pa bomo videli! Pa naj si najdejo kakšne čefurje, da bodo garali za ta drobiž!

1. POGREBEC (*naslonjen na lopato, pije*): Ja, s tabo bom šel, samo ti boskulji bi takoj poprijeli za delo, veš?

2. POGREBEC (*tolče po prsih*): Pa kaj potem! A bova midva zastonj garala, v Švici imajo mašine, midva pa tu kopljeva ilovico kot idiota!

1. POGREBEC: Daj, pomiri se, greva na kofe, da spravimo še tretjega pod streho.

2. POGREBEC (*pijano*): Kurc pa taka služba!

(*delo je nekoliko površno opravljeno, jama je opazno mala in prav nič globoka*)

2. POGREBEC (*besno*): Veš kaj ti povem, tako sem jezen, da se ga bom nažril ko prase! Pa, če grem spat v mrliško vežico!

1. POGREBEC (*enako pijano*): Tudi sam se ga bom zatolkel, imaš čisto prav, samo garava, zakaj pa, za koga?!

(*pobereta lopati in steklenice in jo mahneta med grobovi*)

1. POGREBEC: Ljudje pa figo vedo, kako težko delo je to, se jim jebe, se jim sladko jebe!

2. POGREBEC: Ja, natančno tako, sladko se jim jebe, jih nič ne briga, morava vse midva, ja midva!

(*odkolovratita med križi*)

7.

prizor

Pokopavajo veliko živino. Veliko ljudi, a malo žalujočih, veliko vancev, rož, sveč, odrov, govornikov, godba, mali zborček, skratka, pravi cirkus. Pogrebca, vidno nažgana, kolovratita spredaj in zadaj za vozičkom in krsto, ki je pokrita z zastavo. Sprevod se v počasnem ritmu bobna pomika proti gomili.

1. POGREBEC (*pijano*): Jebemti, ta krsta ima dva osemdeset!

2. POGREBEC (*šepeta*): Pssst, bi bil rad ob službo?!

1. POGREBEC: Samo, kaj zdaj?

2. POGREBEC: Nič, jo bova že kako zrinila noter.

(*sprevod pride do groba, nihče ne joka, nasprotno, v ozadju zbijajo šale na pokojnikov račun*)

(*odmev strelav častne salve, posnetek ali zborček zapoje eno od slovensko zavijajočih: Pa bo pomlad prišla*)

(govornik stopi na oder, zastave, pogrebca se zibata in začudeno zmajujeta z glavo)

1. GOVORNIK *(se odkašlja, bere)*: Dragi sodrug, tovariši! Zdaj, ko te ni več med nami, ko je zazevala praznina za teboj, je težko najti prave besede za nenadomestljivo izgubo, ki nas je prizadela in globoko razžalostila. Tebe ni več, a še vedno je tako, kot da bi bil med nami, še vedno ne moremo pozabiti tvoje delavnosti, širine, tvojega znanja in predvsem človeške topline.

Dragi sodrug! Ko stojimo tu, zaviti v bol in žalost, ne moremo drugače, kot da se ti zahvalimo za vse, kar si storil za dobrobit te družbe. Vedno si bil v prvih vrstah, zagnan in angažiran, tvoje organizacijske sposobnosti, ki si jih dokazoval mnogo let, dokler te ni absurda smrt ugrabila, bodo živele naprej. Mnogo je delovnih organizacij, ki si jim zapustil svoj pečat, mnogo je firm, ki nosijo pečat tvojega dela. Ob garanju na vodstvenih funkcijah si se vedno boril proti krivici, za preprostega delavnega človeka, znal si mu prisluhniti, saj si sam izhajal iz revne, a napredne družine.

Dragi tovariš, zdaj, ko se v imenu stanovske organizacije poslavljamo od tebe, zaviti v neizmerno žalost, ne moremo mimo tega, da ne bi poudarili tvojih velikih zaslug za razvoj balinarskega športa pri nas. Bil si prvi predsednik, strastni igralec balinanja, ostal si častni predsednik, neutrujen organizator balinarstva pri nas, ki je po tvoji zaslugi zaslovelo po Evropi in svetu. Balinarji bomo težko nadomestili vrzel za teboj, globoko v nas bo ostala tvoja podoba borca za priznavanje balinarskega športa pri nas. Tako je, kot si sam v prisposobi mnogokrat dejal: treba se je približati balinčku! Da, včasih je treba najbližjo kroglo izbiti, včasih začeti partijo znova. Balinarstvo je prava metafora za tvoje življenje, bil si balinček, a nikdar nisi pozabil, da si bil krogla, cenil si približevanja, a tudi izbijanja. Balinarski šport je s teboj izgubil učitelja in človeka, ki je gledal naprej v prihodnost. Naj te še enkrat citiram: Balinarstvo, to je življenje! In zdaj, ko je steza prazna, ko ni ne krogel ne balinčka, ko so luči na igrišču ugasnile, ko ne boš več stal tam z nami s kroglo v roki, ko te ne bo več v veseli družbi, ki si ji znal dvigati moralo, zdaj je balinišče samo in zapuščeno.

Dragi tovariš, v imenu vseh balinarjev in balinaric izrekam globoko sožalje tudi tvojim najbližjim, ki so imeli razumevanje, da si se neprestano razdajal širši in ožji družbeni skupnosti, predvsem pa naši balinarski zvezi, ki se v globoki žalosti zadnjič poslavlja od tebe.

Slava tvojemu spominu!

(zborček ali posnetek žalostinke: Lipa zelenela je)

2. GOVORNIK *(patetično)*: Prisluhnili smo toplim besedam tvojega tovariša, slišali smo za tvoje velike zasluge, vedeli smo, da leta biješ boj z zahrbtno boleznijo, a vseeno smo presenečeni ob tvojem odhodu, obnemeli!

(kratka pavza, med žalujočimi narašča živžav) (klic)

Tebe ni več!

Ni te, težko je to razumeti, saj smo še včeraj kovali načrte za prihodnost. Ne, ti nisi bil samo borec, bil si prvoborec, kljub letom se nisi umaknil z bojišča! V najbolj kritičnih situacijah si nešteto krat dokazoval, da se s trdim delom da doseči vse! Koliko je bilo samo podjetij in firm, ki si jih vodil? Koliko je bilo funkcij, ki si jih opravljal? Koliko odgovornosti je bilo na tvojih plečih?

(kratka pavza)

In zdaj te ni več!

Ob vseh številnih obveznostih si bil dober in skrben oče in mož, zdaj že dedek, bil si dober in iskren tovariš, prijatelj balinarskega športa, neutrujen telesnokulturni delavec, ki je znal poprijeti povsod. Bil si eden od graditeljev gasilnega doma, bil si pri nabavi gasilnega avtomobila, skupaj z nami si stal v gasilskih vrstah, na številnih paradah, mnogokrat visoko odlikovan z najvišjimi gasilskimi odlikovanji.

(kratka pavza)

In zdaj te ni več!

(kratka pavza)

Ni več požara, ki bi ga gasil, ni več curka vode, ki se peni iz cevi, ni več tvoje razumne besede, ki nam je pomagala v mnogih stiskah.

Zdaj te ni več med nami! A samo navidezno! Vsakič, kadar se bomo vračali v gasilski dom, ko se bomo vozili z gasilskimi avtomobili, vsakič se bomo spomnili tebe, ker brez tebe gasilskega doma ne bi bilo, pa tudi gasilskega avtomobila ne!

Živel boš z nami, v ognju si izgorel, voda časa ga ni mogla pogasiti, požar bolezní te je prezgodaj iztrgal iz naših vrst. A vedno boš živel v gasilskem spominu med nami.

(kratka pavza)

In zdaj te ni več med nami!

Slava ti!

(spet ena od žalostink, zavijanje in tuljenje, a nič žalosti in solz pri žalujočih, ne, v ozadju so vse bolj nesramno hrupni, roke sožalja, morda še odmev zadnje poslovilne salve, pogrebca morata spustiti krsto, a žal ne gre, jama je precej prekratka in preozka, zadrega narašča, kot klici govornikov iz ozadja, mrmranje, smeh, hrušč in trušč): Škandal, kaj se to pravi, sabotaža, delo političnih nasprotnikov, sramota, kje je milica!

(pogrebca se vseeno trudita, da bi krsto s skoki po robu nabila v luknjo, a ne gre, napetost in klici naraščajo, prepiri, grožnje, smeh, žalujoči se razhajajo, komentirajo, blaznijo, se režijo, a nihče ne joka in žaluje)

1. POGREBEC: Madona, ne gre in ne gre noter, sem te lepo vprašal, če je meter, kaj meter, dva in pol dovolj?

2. POGREBEC: Ne ga srat, ti nisi začrtal niti meter devetdeset!

1. POGREBEC *(prepirljivo)*: Kaj si pa ti delal ta čas?

2. POGREBEC: Če ne ločiš več dveh metrov dvajset od dveh petdeset!

1. POGREBEC *(podi še redke radovedneže)*: Vsega imam dost, pejmo domov, gremo, hajdi, saj boste čez čas vsi prišli na vrsto, za ta denar, ki ga dobim, vas tudi v pol krat pol, metrsko luknjo ne bi spravil!

2. POGREBEC (*pijano*): Ne bo treba nič štrajkat jutri, no, gremo, kaj zijate, marš domov, bo jutri že knjižica na mizi!

(*pristopita 1. in 2. govornik*)

1. GOVORNIK (*besno*): Mi se bomo pritožili na upravo, kaj se to pravi, kaj si pa predstavljate, takšna sramota, saj bo prišlo v časopis! V imenu republiške Balinarske zveze bom uradno protestiral zaradi neverjetnega škandala!

2. GOVORNIK (*jezno*): Kaj takega, saj sem brez besed. Če bi se zgodilo to nam, gasilcem, bi padale glave, se sploh zavedata odgovornosti, pa posledic, ki bodo sledile?! V imenu Gasilske zveze bom ostro protestiral na pokopališki upravi! Kaj takega pa še svoj živi dan ne!

1. POGREBEC (*popeni*): Kaj me brigade balinarji in gasilci, pejte lepo mal u kurac! (*vzame iz notranjega žepa kuverto, plačilno*) A vidita vidva pikzigmarija, niti štiri milijarde nisem dobil, pa garamo kot črna živina, so dnevi, ko jih zagrebemo po pet, šest! Si vidva sploh predstavljata, kaj je to, zagrebsti pet, šest ljudi?! A! Zdaj se pa poberita, da vama ne pomagam!

(*1. in 2. se med glasnim protestiranjem le umakneta grožnji dvignjene lopate*)

2. POGREBEC (*se dere*): Lahko je vam škropit, pa balinat, to je pa resno delo, tu se nimamo kaj zajebavat! Pa za ta drobiž, kompletno vse delamo, socialce, budžovane, povprečneže! Jebemti, bi vas rad videl delat tu?!

(*končno se pokopališče sprazni, oba pogrebca utrujeno sedita na krsti, eden si z zastavo briše prašne čevlje, drugi odpira steklenico*)

1. POGREBEC: Pizda, kako težak šiht!

2. POGREBEC: Pa še tega balinarsko-gasilskega kurca morava noter stlačiti!

(*prej še malo odpijeta, nato spet skačeta po krsti in jo končno treskoma spravita v jamo, a z njo padeta tudi sama*)

(*tema*)

1. POGREBEC: Mater, kakšna tema!

2. POGREBEC: Ne teži, na flašo!

(*tema, sveče*)

8.

prizor

Gospa se približuje grobu, s šopom rož, svečano pripravljena, razpoložena. A, ko zagleda na grobu sledove roke mlade tekmice, pobesni.

GOSPA (*divje*): Ne, dragi moj, to ni res, niti tu ti ne da miru ta skurbana lajdra, hodi ti onečašcat poslednji pristan, nobenega spoštovanja nima, kot ga ni imela takrat, ko se je vmešala med naju, ta cipica pokvarjena, ta pocestna kurbica!

(*na novo preureja grob*)

Še danes stopim na upravo, kaj se to pravi, da človek v lastnem grobu, ki ga drago plačuje, nima miru, to je skrunitev!

(se razgleda po drugih grobovih)

No, pa so včeraj še tri pokopali, tri nove gomile, dragi, trije novi sosedi.

Samo zakaj ena jama še ni zasuta? Res je čudno.

(spet začne urejati grob)

In kje je dobila te pomendrane marjetice, prav nobenega okusa nima, res ne vem, kaj si videl na njej, razen mladega mesa?

(poudarjeno)

Da veš, tega ti ne bom nikoli oprostila! Samo, da si imel pankrta z njo, to lahko tvezi drugim, ne meni, ki sem bila tvoja zakonita žena štiriintrideset let!

(kratka pavza)

Pa saj na koncu nisi mogel več, oh, pa si bil nekoč pravi žrebec! Sreča, da nimava otrok, le kaj bi rekli, jaz ti lahko odpuščam, kot sem ti vedno, oni ti ne bi!

(poklekne na zemljo)

Dragi moj, storila bi vse, da bi oživel, prav vse!

(Ob teh besedah silen svetloben in zvočen pok, angel želja se spusti izpod samega neba do gospe)

ANGEL: Tvoje besede in prošnje so uslišane, tvoja zvestoba je tista moč, ki me je privedla do tebe, da te povprašam: Pa bi res storila vse, da se ti mož za določen čas vrne?!

GOSPA *(hlasno, glasno)*: Vse, prav vse!

ANGEL: Lahko se tvoj mož vrne na zemljo, a polovico časa, ki ti ostaja do smrti, moraš podariti njemu!

(gospa le malo pomisli, kratka pavza)

GOSPA *(zamišljeno)*: A, kar polovico? Ni to veliko?

ANGEL: Dvanajst let je, če se izrazim po vaše, šest let tebi in šest let njemu.

GOSPA: Pa se ne bi dalo osem let meni, štiri leta njemu?

ANGEL: Rekel sem, ne bom ponavljal, polovica tvojega časa, ki ti je ostal do smrti!

(kratka pavza)

GOSPA *(koleba)*: Pa lahko v miru premislim?

ANGEL *(ostro)*: Ne, takoj se moraš odločiti!

(gospa še nekoliko razmišlja, nato se odloči)

GOSPA *(prevzeto)*: Naj se zgodi, če sem žrtvovala toliko let, jih bom še zdaj!

ANGEL: Zgodilo se bo.

(izgine med svetlobnim in zvočnim pokom, gospa še kar naprej kleči, malo pomoli, nato se zamišljena in utrujena opoteče med grobovi)

9.

prizor

Na gospodovem grobu se prikaže mladenka. Tudi ona je besna, ker jo je tekmica prehitela. Rože, sveče, samogovor.

MLADENKA: No, pa je bila spet tu pred mano, kot da nima doma kaj počet, ta avša odcvetela, kot da ji ni dovolj, da je ukradla tvoja najboljša leta!

(ureja grob)

Samo, nekaj ti povem: Če bi bil še živ, ne bi pustila, da te tako vrtil, kot te je!

Konec koncev imaš otroka z menoj, meso tvojega mesa, kri tvoje krvi.

(kratka pavza)

Da, storila bi vse, prav vse, da bi oživel!

(v tem svetlobni in zvočni pok, spet se pojavi angel)

ANGEL: Tvoje želje in prošnje so uslišane, tvoja goreča zvestoba je tista moč, ki me je priklicala, da te povprašam: Bi res storila vse, da se tvoj ljubimec vrne za določen čas?!

MLADENKA *(glasno, poklekne)*: Vse, prav vse!

ANGEL: Moram ti odkrito povedati, da je pred teboj enako prosila zakonska žena...

MLADENKA *(ga prekine)*: Ta avša...

ANGEL: Ne segaj mi v besedo! Kot sem dejal, prosila je, a ti imaš možnost, da se vrne k tebi, če mu podariš polovico svojih let, ki ti ostanejo do smrti? Prednost imaš, ker ti ostaja šestintrideset let, njej le dvanajst.

(kratka pavza, mladenka razmišlja)

MLADENKA: Polovica, mar ni to veliko, saj je že umrl v letih, mar naj živim s starcem?

ANGEL: Odloči se! Osemnajst let tebi, osemnajst let njemu ali pa se vrne k svoji zakonski ženi?!

MLADENKA: Pa se ne bi dalo deset njemu, šestindvajset meni?

ANGEL: Ne bom barantal, polovico ali nič!

MLADENKA *(koleba, razmišlja)*: Pa lahko premislim?

ANGEL *(trdo)*: Ne, takoj se moraš odločiti!

MLADENKA *(prevzeto)*: Prav, naj se zgodi, le da se vrne k meni in ne k njej!

ANGEL: Izpolnjeno bo!

(izgine med svetlobnim in zvočnim pokom, mladenka še naprej kleči, nato se zamišljeno utrujena opoteče med grobovi)

10.

prizor

Oba pogrebca se mačkasta plazita iz grobov. Prašna, umazana, a še je čas za prve požirke. Sedeta na rob jame in meditirata.

1. POGREBEC: Če ni to eno sranje, samo naspal sem se kot ubit.

2. POGREBEC: Ja, v zemljici se prav lepo spi. Poglej, kaj imava za danes?

(2. pogravec privleče iz žepa listič)

1. POGREBEC: Enako ko včeraj.

2. POGREBEC: Hvalabogu, pet jih ne bi zmogel.

(še le takrat opazita, da je stari grob gospoda odprt, krsta tudi, panično skočita na noge)

1. POGREBEC *(kriči)*: Pa saj to ne more biti res, svojim očem ne verjamem, pred kratkim sva tega povprečnejša lastnoročno pokopala?!

2. POGREBEC *(kriči)*: O, bog, zdaj naju gotovo čaka odpoved, na Zavodu za zaposlovanje so pa take vrste! Le kako se je to zgodilo? Morala bova prijaviti.

1. POGREBEC *(glasno)*: Si nor? Lepo bova vrgla prazno krsto v jamo in jo znova zasula. Le kdo bo pa vedel?

2. POGREBEC: Prav imaš, kdo bo vedel? *(z ihto začneta zasipavati obe jami, velike živine in gospoda, ki je izginil. Delata mrzlično, hitro; ko končata, sedeta vsak na svoj grob, prigrizujeta kruh in poplakujeta z vinom)*

1. POGREBEC: Upam, da se ne bo razvedelo?

2. POGREBEC: Ah, kje pa, kdo pa ima še danes čas iskat izginula trupla. Niti živih ne iščejo več.

1. POGREBEC: Upam, da imaš prav. Sicer pa se morava pripraviti za dopoldanskega socialca.

2. POGREBEC: Pa vina bo treba nakupiti.

1. POGREBEC: Ja, vina. *(počasi se odmajeta med grobovi)*

11.

prizor

Na zemljo vrnjeni gospod se ozira po grobovih, presenečeno se preteguje, oblečen je v črno obleko, popravlja si lase, otreša prah, nasploh se čudi, globoko diha, ne verjame, da živi.

GOSPOD: In tako sem mislil, da je konec in bom ostal v vicah, da sem opravil enkrat za vselej in imel mir vsaj do takrat, dokler obe ne umreta. Tako pa — ukazano je bilo, da se moram vrniti. Prav nič rad se nisem, tako mirno je bilo tam, končno sem lahko reševal križanke, vse do dne, dokler ni prišel gasilski balinar in začel po vicah novačiti za člane balinarskega in gasilskega kluba. Ta bebec je skorajda vse pokvaril, pa tako spokojen mir je bil pri nas v vicah. Prav lepo smo se razumeli, še sociallec je bil zadovoljen, ker ni bilo treba delati, vina pa na pretek. *(Sede na rob jame, prižge cigareto)* Še cigarete ne dišijo tako lepo tu zunaj kot tam notri. In spet se bo pričelo, planili bosta nadme, kot bi ne mogli dojet, da sem imel obe rad, vsako seveda po svoje, a bolj kot obe skupaj sem imel rad svoj mir, ki ga, po pravici povedano, nisem imel nikoli. *(niti dobro si ne odpočije, ko pridrvi žena, vsa prevzeta v transu in solzah)*

GOSPA *(ga objema, poljublja)*: Dragi moj, edini moj, si se le vrnil, torej se je uresničilo, vsi moji upi in molitve, tu si, res si tu, daj, da te objamem, da te poljubim, da se te nagledam!

GOSPOD (*zadržano*): Je že v redu, samo brez panike... (*v tem pridrvi tudi mladenka, obeta se popoln kaos, prepir, vreščanje in celo pretep*)

MLADENKA (*vesela kliče, ga objema*): O, dragi moj, vrnil si se, uslišane so bile moje želje, pridi, da te objamem in poljubim!

GOSPA (*besno*): Pusti ga, candra, on je moj zakonski mož, če ti sploh daš kaj na ponos! (*ga vleče k sebi*)

MLADENKA (*jezno*): Ti ga spusti, ti si ga davila leta, ti, avša stara, on je možki mojega življenja, oče mojega otroka! (*ga vleče k sebi, gospod pa obupano sedi na robu gomile in ne ve kako in kaj*)

GOSPA (*vneto*): Moj je in moj bo ostal! Šest let svojega življenja sem mu podarila!

MLADENKA (*besno*): Ne, moj je in moj bo ostal! Osemnajst let življenja sem mu podarila jaz!

GOSPOD (*obupano*): Umirita se, dajmo se v miru pogovoriti, tako se ne da, druga prek druge, mene nobena ne vpraša... (*obe ga kričavo prekineta*)

GOSPA (*histerično*): Tu se nimamo kaj pogovarjat, ti dobro veš, kje je tvoj dom, tvoja zakonska miza in postelja! Vrnil se boš k meni!

MLADENKA (*kriči*): Ti boš govorila, ti, vrnil se bo k meni, k svojemu sinu, da ne bo tujce klical: Ati, ati! Dobro veš, kaj je tvoja dolžnost! (*prepir narašča, ko se zasliši svetlobni pok in zvočni lom, pojavi se angel*)

ANGEL (*ostro*): Tiho, da pri priči utihnete! (*res zavlada napeta tišina*)

ANGEL (*poudarjeno, resno*): Vsi vemo in priznavamo, da je bivanje onkraj najvišja oblika. Človekova smrt se rodi z njegovim rojstvom. A tu smo prišli do nesmiselnega prepira, ki ne vodi nikamor. Višja sila vama je ustregla, toda vidve nista zadovoljni. (*kratka napeta pavza*) Edina rešitev je, da se on odloči sam za eno od vaju. (*pavza*) Torej? (*mladenka in gosa napeto pričakujeta gospodov odgovor, ta koleba, cinca*)

GOSPOD: Kako naj rečem... obe sta mi blizu, do obeh imam obveznosti... samo obe me ne razumeta, samo hočeta od mene... obe imam rad, obema sem dolžnik... samo v vicah je tako lep mir... končno lahko rešujem križanke...

ANGEL (*ostro*): Odločite se!

GOSPOD (*še menca*): Živel bi rad z obema, tako kot prej, samo, zdaj... to ni več mogoče, zdaj se moram odločiti za eno ali drugo... zakaj sta me sploh klicali, tak mir je v vicah, tudi balinar se bo unesel...

ANGEL (*ostro*): Na dan z besedo!

GOSPOD (*glasno*): Če se že moram odločiti in moram se: vrnil bi se v vice! (*mogočen svetlobni in zvočni pok, angel in pokojni gospod izgineta, mladenka in žena se žalostni razideta, v solzah, brez besed, vsaka na svojo stran*)

12. prizor

Grobovi v noči. Sij sveč, rože, gomile, marmor.

Glasovi:

Kaj, bo že mir ali ga ne bo, rad bi reševal križanke! Samo balinarski klub

moramo ustanovit, če že za gasilce ni možnosti. Kaj pa bi gasili, jaz bi le žejo. Da le ne zmanjka vina! Mir, prav ima moj kolega, ki obožuje reševanje križank, mir, samo, da je mir! Samo balinarji morajo bit! Pa vino tudi! Pa predvsem mir, mir nadvse! (*glasovi zamrejo, poltema, sij sveč in napisov pokojnikov*)

13.

prizor

Na pokopališče spet pride gospa z rožami, grebljico, svečo in drugo kramo. Sprijaznila se je z usodo, morda ji je tako še lažje in lepše, da ima moža na »varnem«, kjer se ne more braniti.

GOSPA (*samogovor*): Vidiš, dragi moj, a zdaj si pa zadovoljen, zdaj je pa vse v redu, zdaj, ko ne bova šla nikoli več na Brezje, kaj šele v Rim? (*ureja grob*) Pa kaj vse sem bila pripravljena žrtvovat zate, vsa svoja preostala leta, samo da bi bilo drugače, ti pa si kolebal, med to kurbo in mano, nisi se mogel odločiti! (*kratka pavza*) Samo, če ti po pravici povem, je že bolje, da si v vicah ko pa z njo. Ona te je prej in bi te bila tudi sedaj samo izkoriščala. Take so, te tamlade, ki nimajo nobene morale. (*kratka pavza*) Včasih pa je ženska kaj dala nase, ni šla z vsakim, zdaj pa se pariyo kar podolgem in počez, da ne veš, kdo je oče, kdo mati, kdo sin ali hči. (*kratka pavza, vzdih, zalivanje rož in usode*) Ko takole premišlujem, ne vem, kako mi moreš očitati, da ti nisem pustila reševati križank? To ni res! Res pa je, da sem morala venomer za teboj pospravljat vse mogoče in nemogoče revije, ki so se valjale povsod po stanovanju. Po pravici povedano, na red pa nisi nič dal. Me res zanima, kdo tam v vicah pospravlja za teboj? Sicer pa, zakaj ne bi šla sama na Brezje, v Rim, v Lurd? Kaj praviš? (*kratka pavza*) Nisem še tako stara, da bi bila za na odpad, brez težave bi našla moškega. A sam veš, ne želim si drugega razen tebe, če tebe ne morem imet, ne bom šla z nobenim. Toliko ponosa pa ja imam. (*daljša pavza*) Samo tega ti ne odpustim, da si se odločil raje za vice. (*poudarjeno*) Torej me nisi nikdar ljubil? A? Si ljubil bolj svoje križanke in kurbico namesto mene, ki sem ti stregla ko sužnja? A? (*pavza*) Da boš vedel, zadnjič sem na tem grobu, bom že počakala, da pridem za teboj v vice, takrat se pomeniva. Obljubljam ti, da ti ne bom pustila rešit niti ene same križanke! (*besno*) Toliko da veš! (*na robu solz*) Saj veš, dragi moj, da nisem mislila resno ... po dvakrat na teden bom hodila na tvoj grob ... kaj bi brez tebe, pogrešam te, saj to veš ... zato te prosim samo to, daj, prihrani mi lep prostorček tam v vicah, za naju, obljubim ti, prav vse ti obljubim ... lahko boš svinjal in čikal, kup revij s križankami ti prinesem, samo prihrani mi lep prostorček ... je to preveč, kar te prosim, sem res tako nemogoča ...? (*sede na marmor, zamišljena*) In tam, v vicah, tam bo vse drugače. (*tema, sij sveč, križi, grobovi, sence*)

GOSPODOV GLAS: Mir, samo mir bi rad! (*tema*)

14.
prizor

Mladenka pride na grob. Rože, sveča, nekoliko bolj umirjena, sprijaznjena, kot ponavadi.

MLADENKA (*samogovor*): Vidim, da je bila tu, pa naj hodi, kaj mi mar. Bolje, da si ostal tam v vicah, ko da si se odločil zanjo. (*pavza*) Le zakaj se nisi zame, te res nisem vredna, ti res nisem pustila vse, kar si želel? Zdaj ne boš nikoli videl svojega sina. Pa tako podoben ti je. (*ureja grob*) Vidiš, meseci so minili, jaz pa nisem šla z drugimi, pa bi bila lahko. Pa ne, mislim le nate, na to, kako bi se bila lahko lepo imela, samo če bi ti hotel. Pa nisi! (*kratka pavza*) Samo tega ne dojamem, da ti nisem pustila reševat križank v miru. To ni res. Res je, da sem tu in tam zapisala v kakšno vrstico, pa saj sam veš, da nisem nikdar rešila niti polovice? Ti pa tako. Saj vem, to si storil samo zato, da ne bi bil z njo. Ne? (*kratka pavza*) A vseeno si reva, pezde, če lahko tako rečem, tam v vicah ne boš nikoli zvedel, kaj vse si zamudil. Toliko načrtov sem imela z nama. Pa tudi sam si obljubljal. Ta čarovnica te je gotovo začarala, sram jo bodi! (*pavza*) Ali pa ti pravzaprav nisi bil možki z jajci, se nisi znal odločiti?! Kdo si in kakšen si sploh bil? (*pavza*) Toda vedi, mlada sem še, malo čez les bi bila, če si ne bi kaj privoščila! In si tudi bom. Me slišiš?! Dala bom prvemu, ki ga srečam, počepnila bom, daj, nategni me, tako sem potrebna, me slišiš, ti pezde! Toliko, da veš! (*na robu joka sede na marmor, se ziba*) Saj veš, dragi moj, da nisem mislila resno, kje pa ... najin odnos mi je svetinja, ti si mi bil vse in še več ... kako lep si bil, ko si popenil, ko sem ti rešila vrstico, dve križanke ... koliko lepih in sladkih ur sva preživela skupaj ... z nikomer ne bo več tako, z nikomer ... zato te prosim, ko pride moj čas, morda mi je kratko merjen, daj, prihrani mi, nama, lep prostorček tam v vicah ... sedela bova skupaj, negovala in razvajala te bom, niti vrstice križanke ne bom rešila ... samo prihrani mi lep prostorček tam doli ob sebi, v vicah ... (*tema, sij sveč, križi, grobovi*)

GOSPODOV GLAS: Mir, samo mir bi rad! (*tema*)

15.
prizor

1. in 2. pogrebec se pijana kotalita med grobovi. 1. pogrebec nosi pod pazduho malo krsto z ostanki socialca. Oba sta židane volje.

1. POGREBEC: Da, tako sem rekel šefu: naše delo je težko in odgovorno, ne zmore ga vsak, pa še družina trpi, pa prijatelj z zunaj službe nimam!

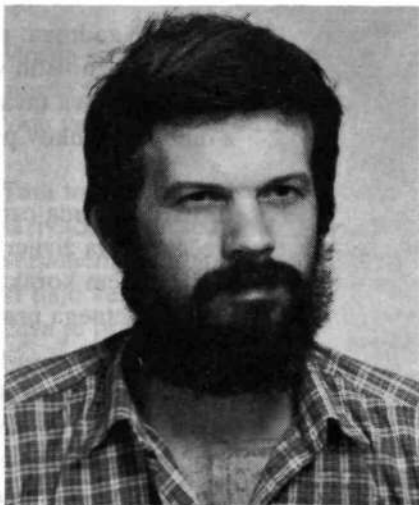
2. POGREBEC: In on, in on?!

1. POGREBEC: Nič, rekel je, razumem vas, plača bo šla sto odstotkov gor, tu je moja beseda, samo ne ga več srat pri velikih živinah! Tako je rekel in mi natočil ruma! Si predstavljaš, petnajst let sem že pri firmi, pa ni tega nikoli storil! (*novi požirki iz steklenice*)

2. POGREBEC: Na to se pije! (*prideta do groba, 1. pogrebec vrže malo rakev zviška v jamo, da zadoni*)
 1. POGREBEC: Ta je bil lažji od otroka, niti pet kil ni imel. (*2. pogrebec se razgleduje po sosednjih grobovih*)
 2. POGREBEC: Poglej, poglej, saj je s tistim grobom, ki je bil odprt, vse v redu?
 1. POGREBEC: Ja, saj sem vedel, malo preveč sva se ga nažrla, to bo.
 2. POGREBEC: Samo jaz ne vem, kako bi drugače zdržal, če ne bi spil dveh požirkov, kozarcev.
 1. POGREBEC: Prav imaš, kaj ljudje vedo, kako težko delo opravljava. (*zasipata grob socialca*)
 1. POGREBEC: Vidiš, tudi za tem ni bilo nikogar na pogrebu.
 2. POGREBEC: Ja, taki časi so, ljudje niti na smrt ne dajo nič več.
 1. POGREBEC: Vseeno jim je.
 2. POGREBEC: Prekleta vseeno. Zdaj pa bi bilo treba poglobit naslednjo jamo. Imaš mere. (*se lotita kopanja sosednje jame*)
 1. POGREBEC: Ti, a misliš, da bo dva trideset dovolj?
 2. POGREBEC: Seveda bo, kaj da ne.
 1. POGREBEC: Res ne vem, zakaj se več ljudi ne da sežgat?
 2. POGREBEC: Ah, kaj jaz vem, morda zato, ker bi radi, da kaj ostane od njih. (*tema, oba pogrebca sedita pri odprtem grobu, sij sveč, sence, križi, angel nekje pod nebom*)
- ANGEL (*krik*): Mir, samo mir bi rad! (*tema, zastor*)

Pod stenami Šavranije

(namenjeno Slovenski Istri
in prijatelju Marjanu)

Edelman
Jurinčič

Najine besede so bile preproste
in sledile so glasu
in tišini istrskih kostanjev.